

13. 9. 2006

ID: 43072

Vyvratitelná domněnka

Skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka, jež připouští důkaz opaku, má soud za prokázanou, pokud v řízení nevyšel najevo opak. Dokud není dokázán opak, platí za prokázanou skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka, pouhá, třeba i závažná pochybnost o tom, zda skutečnost v právní domněnce stanovená existuje, nestačí k tomu, aby nebyla považována za prokázanou. Skutečnost, které svědčí vyvratitelná právní domněnka, není předmětem procesního dokazování a nebyla-li v řízení domněnka existence uznaného závazku vyvrácena, soud musí mít podle ustanovení § 133 o. s. ř. skutečnost za prokázanou.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Odo 1160/2003, ze dne 26.8.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně S. P. a.s., zastoupené, advokátem, proti žalované M. P. a.s., zastoupené, advokátem, o zaplacení 51.070,- Kč, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 47 Cm 287/98, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 25. června 2003, č. j. 4 Cmo 148/2002-72, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. června 2003, č. j. 4 Cmo 148/2002-72, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Vrchní soud v Praze ve výroku označeným v pořadí druhým rozsudkem změnil v pořadí druhý rozsudek bývalého Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 11. června 1999, č.j. 47 Cm 287/98-25, ve vyhovujícím výroku ve věci samé a ve výroku o nákladech řízení tak, že žalobu o zaplacení částky 51.070,- Kč (sestavající z fakturovaného plnění ve výši 39.000,- Kč a z poplatku z prodlení ve výši 12.070,- Kč) zamítl a žalované nepřiznal náhradu nákladů řízení (výrok I.). Dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího a dovolacího řízení (výrok II.). V zamítavém výroku zůstal rozsudek soudu prvního stupně nedotčen, neboť nebyl odvoláním žalované napaden. Odvolací soud tak rozhodl poté, co Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 30. dubna 2002, č.j. 29 Odo 341/2001-62, v pořadí jeho první zamítavý rozsudek ze dne 13. prosince 2000, č.j. 4 Cmo 281/99 - 42, zrušil a věc mu vrátil se závazným právním názorem k dalšímu řízení. V odůvodnění svého rozsudku uzavřel, že právní posouzení odvolacím soudem správné není, jelikož spočívá na vadné úvaze ohledně důkazního břemene žalobkyně. Jestliže se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že právní předchůdce žalované předmětnou listinou dluh vůči právnímu předchůdci žalobkyně uznal, pak nemohl žalobu v dotčeném rozsahu zamítnout pro neunesení důkazního břemeno žalobkyně, jelikož v důsledku uznání závazku byla důkazním břemenem ohledně skutečnosti, že jí nevznikla povinnost plnit ze smlouvy, protože žalobkyně nesplnila svůj závazek, zatížena žalovaná.

Podle odvolacího soudu zjistil soud prvního stupně skutkový stav řádně a úplně, proto z jeho skutkových zjištění a závěrů o skutkovém stavu vyšel a v odvolacím řízení žádá další zjištění neprováděl. Shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že mezi právním předchůdcem žalobkyně jako dodavatelem a právním předchůdcem žalované jako odběratelem byla uzavřena řádná hospodářská smlouva ve smyslu § 153 odst. 1 a § 332f hospodářského zákoníku (dále též jen „hosp. zák.“). Vycházejí ze zjištění z příslušného dodacího listu a z ustanovení § 332f odst. 2 hosp. zák., podle něhož je závazek předávajícího splněn odevzdáním výsledků nabyvateli, však má na rozdíl od soudu prvního stupně za to, že závazek z uvedené smlouvy byl splněn pouze částečně (111 kusů odliťků věnce a 12 kusů odliťků kostek). V odůvodnění rozsudku dále uvedl, že i když uznáním závazku obecně přechází důkazní břemeno na dlužníka a je tedy na něm, aby prokázal, že závazek (dluh) nevznikl nebo již zanikl, je v posuzovaném případě nutné postavit najisto existenci závazku, tj. splnění předpokladů vzniku práva fakturovat. To ovšem dlužník učinit nemůže - jedná se o negativní důkaz, je tedy na žalobkyni, aby prokázala, že jí vzniklo právo fakturovat. Ačkoli právní předchůdce žalované uznal svůj závazek z faktury, kterou byla vyúčtována částka ve výši 39.000,- Kč za plnění dle uvedené hospodářské smlouvy, jejíhož zaplacení se žalobkyně v souzené věci domáhala, je nutné podle odvolacího soudu vycházet ze skutečnosti, že se žalobkyni v průběhu řízení nepodařilo prokázat, že jí vzniklo právo fakturovat ve smyslu § 376 hosp. zák. Z tohoto důvodu jí proto nemohlo vzniknout ani právo na zaplacení poplatku z prodlení podle § 378 odst. 1 hosp. zák. Proto rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl.

Rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost opřela o ustanovení § 238 odst. 1 občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), namítajíc, že je dán dovolací důvod dle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., jehož prostřednictvím lze odvolacímu soudu vytýkat, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Konkrétně dovolatelka rozporovala závěr odvolacího soudu, že jí nevzniklo právo fakturovat podle § 376 hosp. zák., jakož i podřazení předmětného smluvního vztahu pod právní režim ustanovení § 332f hosp. zák. upravujícího smlouvu o využití výsledků vědeckotechnických prací. Poukázala na to, že v řízení bylo prokázáno, což správně na rozdíl od odvolacího soudu dovodil i soud prvního stupně, že sjednanou zakázku splnila řádně a včas. Pokud by tomu tak nebylo, žalovaná by na její upomínku nereagovala písemným uznáním závazku, které obsahuje všechny náležitosti vyžadované ustanovením § 132 hosp. zák. Zdůraznila, že jí okamžikem splnění závazku vzniklo právo fakturovat a žalované vznikla povinnost fakturovanou částku uhradit. Protože tak neučinila, dostala se do prodlení a žalobkyni tak, kromě nároku na zaplacení dodaného plnění, vzniklo právo i na poplatek z prodlení. Následné uznání závazku je po právu, neboť existuje zajišťovaný závazek. Dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud dovoláním napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se ve vyjádření k dovolání se závěry odvolacího soudu ztotožnila, a proto navrhla dovolání jako bezdůvodné v celém rozsahu zamítnout.

Podle bodu 17., hlavy I., části dvanácté, zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001). O takový případ jde i v této věci, jelikož odvolací soud věc ve shodě s bodem 15., hlavy I., části dvanácté, zákona č. [30/2000](#) Sb. rovněž projednal podle dosavadního znění občanského soudního řádu, jak sám výslovně zmínil v důvodech rozsudku.

Dovolání je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, a je i důvodné.

Vady vyjmenované v § 237 odst. 1 o. s. ř., jejichž existence činí zmatečným (s výjimkami zakotvenými v § 237 odst. 2 o. s. ř.) každé rozhodnutí odvolacího soudu (tzv. zmatečnosti), jakož i jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž v případě přípustného dovolání dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.), dovoláním namítány nejsou a z obsahu spisu rovněž nevyplývají.

Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumal v napadeném rozsahu (srov. § 242 odst. 1 o. s. ř.), jsa vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatelka obsahově vymezila (srov. § 242 odst. 3 věta první o. s. ř.). Dovolací soud se proto zabýval správností právního posouzení věci zpochybňovaného dovolatelkou.

Právní posouzení věci je činnost soudu, spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná či nikoliv.

Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

V posuzované věci je zásadní otázkou, kterého účastníka řízení (zda žalobkyni či žalovanou), s ohledem na uznání závazku právní předchůdkyni žalované dle § 132 hosp. zák., stíhalo důkazní břemeno.

Stejně jako v předcházejícím dovolacím řízení, je i v tomto řízení pro další úvahy Nejvyššího soudu se zřetelem k době vzniku hospodářské smlouvy mezi právními předchůdci účastníků rozhodný výklad zákona č. [109/1964](#) Sb., hospodářského zákoníku, ve znění zákonů č. [117/1965](#) Sb., č. [82/1966](#) Sb., č. [13/1967](#) Sb., č. [69/1967](#) Sb., č. [72/1970](#) Sb., č. [138/1970](#) Sb., č. [144/1975](#) Sb., č. [165/1982](#) Sb., č. [98/1988](#) Sb., č. [173/1988](#) Sb., č. [103/1990](#) Sb. a č. [403/1990](#) Sb.

Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 30. dubna 2002, sp. zn. 29 Odo 341/2001, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 2002, pod číslem 127, kterým, vycházející zejména z ustanovení § 132 odst. 1 hosp. zák. a § 133 o. s. ř., předchozí zamítavý rozsudek odvolacího soudu ze dne 13. prosince 2000 pro nesprávné právní posouzení věci zrušil, zavázal odvolací soud právním názorem, že jestliže právní předchůdce žalované dluh vůči právnímu předchůdci žalobkyně uznal, nelze žalobu zamítnout pro neunesení důkazního břemeno žalobkyní, jelikož v důsledku uznání závazku byla důkazním břemenem ohledně skutečnosti, že jí nevznikla povinnost plnit ze smlouvy, protože

žalobkyně nesplnila svůj závazek, zatížena žalovaná.

Podle ustanovení § 132 odst. 1 hosp. zák., platilo, že uzná-li povinná organizace co do důvodu a rozsahu písemně svůj závazek, třeba i promlčený, má se za to, že v rozsahu uznání závazek v době uznání trvá.

Uznáním dluhu podle § 132 odst. 1 hosp. zák. se zakládá vyvratitelná právní domněnka o existenci uznaného závazku v době uznání. Důsledkem uznání závazku je tedy přesun důkazní povinnosti (důkazního břemene) z věřitele na dlužníka, na němž tak je, aby prokázal, že závazek nevznikl, zanikl či byl převeden na jiného.

V procesní rovině vznik vyvratitelné domněnky nachází svůj odraz v ustanovení § 133 o. s. ř., které určuje, že skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka, jež připouští důkaz opaku, má soud za prokázanou, pokud v řízení nevyšel najevo opak. Zákon tím vyslovuje obecnou zásadu, že dokud není dokázán opak, platí za prokázanou skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka, a že tedy pouhá třeba i závažná pochybnost o tom, zda skutečnost v právní domněnce stanovená existuje, nestačí k tomu, aby nebyla považována za prokázanou.

Nejvyšší soud již ve svém shora citovaném rozsudku formuloval a odůvodnil závěr, že jestliže uznání dluhu založilo vyvratitelnou domněnku, podle které se má za to, že závazek v době uznání trval, pak v řízení, v němž se věřitel (žalobce) domáhá splnění tohoto závazku, spočívá důkazní břemeno ohledně neexistence závazku na dlužníku (žalovaném).

Z uvedeného je třeba vyvodit, že skutečnost, které svědčí vyvratitelná právní domněnka, není předmětem procesního dokazování a nebyla-li v řízení domněnka existence uznaného závazku vyvrácena, soud musí mít podle ustanovení § 133 o. s. ř. skutečnost za prokázanou (srov. shodně též například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2000, sp. zn. Cdo 2854/99, zveřejněný v časopise Obchodní právo, ročník 2001, číslo 1, str. 29, dále též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 32 Cdo 633/2000, zveřejněný v časopise Obchodní právo, ročník 2001, číslo 7, str. 20, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. května 2003, sp. zn. 29 Odo 180/2003, zveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 7 ročník 2003, pod číslem 113). V řízení mohou nastat tedy jen dvě možné situace – buď platí skutečnost, které svědčí vyvratitelná domněnka, za prokázanou, anebo vyšel v řízení najevo její opak (obsah domněnky byl vyvrácen důkazem opaku, tj. důkazem, že skutečnost je v konkrétním případě právě opačná, než jak ji uvádí domněnka). V žádném případě však nelze za situace platného uznání závazku učinit závěr, že oprávněný věřitel neunesl ohledně skutečnosti, které svědčí vyvratitelná právní domněnka, důkazní břemeno, a to ani tehdy, popírá-li povinný (dlužník) takovou skutečnost negativními tvrzeními.

Jestliže tedy odvolací soud v posuzované věci vyšel ze závěru soudu prvního stupně o tom, že právní předchůdce žalované dluh vůči právnímu předchůdci žalobkyně platně dle § 132 hosp. zák. uznal, nemohl opětovně žalobu zamítnout pro neunesení důkazního břemene žalobkyní o tom, že jí vzniklo právo fakturovat, jelikož v důsledku uznání závazku uskutečněného právní předchůdkyní žalované dle § 132 hosp. zák. byla důkazním břemenem, že jí nevznikla povinnost plnit ze smlouvy, protože žalobkyně nesplnila svůj závazek, zatížena žalovaná. Odvolací soud, ačkoli v odůvodnění napadeného rozsudku závazný právní názor dovolacího soudu cituje a rovněž v něm uvádí, že „i když uznáním obecně přechází důkazní břemeno na dlužníka a je tedy na něm, aby prokázal, že závazek – dluh – nevznikl nebo již zanikl“, tento závazný právní názor Nejvyššího soudu, který jeho předchozí rozsudek zrušil, nerespektoval a postupoval v rozporu s ustanoveními § 132 hosp. zák. a § 133 o. s. ř.

Dovolacímu soudu proto nezbylo než opětovně konstatovat, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. byl naplněn.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) dovoláním napadený rozsudek zrušil (§ 243b odst. 1 věta za středníkem o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta první o. s. ř.).

redakce (jav)

Další články:

- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)